UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Københavns Universitet

Konsekvenser for danske jordbrugsbedrifter af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling

Hansen, Jens; Andersen, Johnny Michael

Publication date:
2014

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Hansen, J., & Andersen, J. M., (2014). *Konsekvenser for danske jordbrugsbedrifter af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling*, Nr. 030-0018/13-5480, 20 s., aug. 23, 2013. IFRO Udredning Nr. 2014/9

Download date: 14. okt.. 2026

INSTITUT FOR FØDEVARE- OG RESSOURCEØKONOMI
KØBENHAVNS UNIVERSITET

IFRO Udredning

Konsekvenser for danske jordbrugsbedrifter af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling

Jens Hansen
Johnny M. Andersen

2014 / 9

IFRO Udredning 2014 / 9

Konsekvenser for danske jordbrugsbedrifter af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling

Forfattere: Jens Hansen, Johnny M. Andersen

Udarbejdet i henhold til aftalen mellem Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri om myndighedsberedskab.

Se flere myndighedsaftalte udredninger på www.ifro.ku.dk/publikationer/ifro_serier/udredninger/

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg
www.ifro.ku.dk

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
Jens Hansen og Johnny M. Andersen

23-08-2013
Journal nr. 030-0018/13-5480

Konsekvenser for danske jordbrugsbedrifter af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling

Selv om reformen af EU's landbrugspolitik ikke er vedtaget endnu, tyder meget på, at der vil komme væsentlige ændringer i den afkoblede støtte. Ifølge Samlenotat fra Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2013) anslås det danske loft for støtten under Søjle 1 at blive nedsat fra 964 mio. € i kalenderåret 2012 (budgettet for 2013) til 880 mio. € i 2019 (budgettet for 2020) regnet i løbende priser[1]. Det svarer til en reduktion på 8,71 pct. Baggrunden for reduktionen er dels en aftalt, men endnu ikke vedtaget, nedsættelse af EU's samlede landbrugsbudget, dels en foreslået delvis udjævning mellem medlemslandene af den afkoblede enkeltbetaling/arealstøtte – udtrykt i € pr. rettighed/hektar.

Udspillet til reform af enkeltbetalingen indeholder endvidere forslag om en såkaldt fleksibilitetsordning, ifølge hvilken det enkelte medlemsland får mulighed for at overføre op til 15 pct. af midlerne fra Søjle 1 til Søjle 2 eller alternativt at overføre midler fra Søjle 2 til Søjle 1. Herudover er der forslag om hel eller delvis udjævning af enkeltbetalingen – udtrykt i kr. pr. rettighed – inden for hvert land eller hver region. Ifølge forslaget om delvis udjævning (den såkaldte irske model), som Danmark forventes at ville anvende, skal der ske følgende ændringer:

- For rettigheder, hvor enkeltbetalingen i 2014 før udjævningen ville ligge under 90 pct. af det nationale gennemsnit for alle rettigheder i 2019, skal betalingen forøges. Dette skal ske senest i 2019 med en tredjedel af forskellen mellem 90 pct. af det nationale gennemsnit i 2019 og betalingen fra rettigheden i 2014 før forøgelsen.

- For rettigheder, hvor enkeltbetalingen i 2014 før udjævning ville ligge over det nationale gennemsnit i 2019, skal betalingen omvendt nedsættes med henblik på at finansiere ovennævnte forøgelse. Nedsættelsen skal ske med samme procent af differencen mellem betalingen fra rettigheden i 2014 før nedsættelsen og det nationale gennemsnit i 2019.

- For de resterende rettigheder, dvs. rettigheder med en enkeltbetaling i 2014 mellem 90 pct. og 100 pct. af gennemsnittet i 2019, skal betalingen forblive upåvirket af den delvise udjævning.

[1] EU's budget for landbrugsstøtte er forskudt et år i forhold til det produktionsår, udbetalingen af støtten vedrører. Eksempelvis svarer udbetalingen vedrørende produktionen i kalenderåret 2012 til budgettet for 2013. I det følgende refereres udelukkende til år, som udbetalingen vedrører.

Nærværende notat, som er udarbejdet efter anmodning fra Fødevareministeriet, har til formål at belyse de økonomiske konsekvenser af ovennævnte ændringer af enkeltbetalingen for udvalgte typer jordbrug (landbrug og gartneri).

Notatet indledes i afsnit 1 med en kort beskrivelse af centrale elementer i den gældende enkeltbetalingsordning samt ordningens betydning for indtjeningen i udvalgte typer jordbrugsbedrifter.

I afsnit 2 redegøres for de eventuelle ændringers indkomstmæssige konsekvenser for jordbrugsbedrifter, omfattet af Danmarks Statistiks "Regnskabsstatistik for jordbrug", dvs. bedrifter med et dyrket areal på mindst 10,0 ha samt bedrifter under 10,0 ha med en standardproduktion på mindst 15.000 €. Redegørelsen i dette afsnit omfatter således ikke de mange små jordbrugsbedrifter, der modtager enkeltbetaling, men ikke er omfattet af regnskabsstatistikken. I beregningerne indgår derimod knap 1.000 bedrifter, der ikke modtager enkeltbetaling. Der drejer sig fortrinsvis om husdyrbedrifter uden landbrugsjord og om visse gartnerier. mulig

I afsnit 3 omtales ændringernes indvirkning på prisen for jord og betalingsrettigheder. I afsnit 4 og 5 redegøres for de indkomstmæssige konsekvenser for ovennævnte små jordbrugsbedrifter samt for ejerne af bortforpagtet jord. I afsnit 6 belyses konsekvenserne for brugerfamiliernes egenkapital og solvens. Konsekvenserne af "capping" samt af det såkaldte grønningskrav er ikke medtaget i de foretagne beregninger.

1. Den nuværende enkeltbetalingsordning og dens betydning for indtjeningen

Under den gældende danske enkeltbetalingsordning findes to hovedgrupper af betalingsrettigheder: almindelige og særlige. I notatet er der set bort fra særlige rettigheder, idet den samlede udbetaling fra disse rettigheder er forsvindende lille for jordbruget som helhed.

Til alle almindelige rettigheder er knyttet et arealkrav, ifølge hvilket en jordbrugsbedrift højest kan modtage enkeltbetaling fra et antal rettigheder svarende til det antal støtteberettigede hektar, som jordbrugeren råder over det pågældende år. Værdien af almindelige rettigheder – eller mere præcist den årlige udbetaling herfra før fradrag[2] – består af en basisværdi samt for mange rettigheder desuden af ét eller flere tillæg af varierende størrelse (mælke-, kvæg-, handyr-, moderfår-, sukker- og stivelsestillæg). Fra og med 2012 har de almindelige rettigheder haft samme basisværdi, mens der tidligere var forskel i basisværdien, afhængig af om rettigheden var tildelt på grundlag af sædskiftearealer eller på grundlag af vedvarende græsarealer. I 2012 udgjorde basisværdien 2.281 kr. pr. rettighed før fradrag, jf. Vejledning om Enkeltbetaling 2013.

[2] Som led i EU's Sundhedstjek blev de enkelte bedrifters støtteudbetalinger ud over 5.000 € reduceret med 10 pct. i 2012, og støtteudbetalinger ud over 300.000 € blev reduceret med yderligere 4 pct. Disse reduktioner i støtten er i nærværende notat omtalt som fradrag.

Størrelsen af enkeltbetalingen efter fradrag fra egne (ikke-forpagtede) rettigheder i 2012 – udtrykt i kr. pr. bedrift og i kr. pr. egen rettighed – er vist i tabel 1 for udvalgte typer jordbrug.[3]

For alle jordbrugsbedrifter – omfattet af regnskabsstatistikken – er beløbet opgjort til 166.000 kr. pr. bedrift, hvilket svarer til 2.864 kr. pr. egen rettighed. Gennemsnittet pr. bedrift dækker imidlertid over store forskelle afhængig især af, hvor mange rettigheder og hermed hvor mange støtteberettigede hektar jordbrugeren ejer, men også af omfanget af tillægsstøtten.

Udtrykt i kr. pr. rettighed er der ligeledes store forskelle mellem jordbrugene med hensyn til størrelsen af enkeltbetalingen fra egne rettigheder, hvilket fortrinsvis skyldes forskelle i tillægsstøtten pr. rettighed, idet basisstøtten før fradrag som nævnt var af samme størrelse for alle rettigheder i 2012. Pr. rettighed var støtten fra egne rettigheder størst for heltidskvægbrug, der almindeligvis har betydelige mælketillæg, væsentlig mindre for heltidsplantebrug, der i en del tilfælde bl.a. har sukker- og stivelsestillæg, og endnu mindre for heltidssvinebrug, der sjældent har væsentlige tillæg.

Tabel 1. Afkoblet enkeltbetaling fra bedrifternes egne (ikke-forpagtede) rettigheder for udvalgte typer jordbrug i 2012

	Afkoblet enkeltbetaling i 2012 efter fradrag[1]		Antal bedrifter	Egne rettigheder, antal pr. bedrift [2]
	1.000 kr. pr. bedrift	Kr. pr. rettighed		
Heltidsplantebrug	385	2.600	2.520	148,26
Heltidskvægbrug	409	4.282	4.073	95,44
Heltidssvinebrug	293	2.206	2.964	132,78
Andre heltidslandbrug	144	2.483	1.618	57,81
Heltidsgartneri	65	2.462	838	26,36
Alle heltidsjordbrug	*316*	*2.981*	*12.014*	*105,84*
Deltidsjordbrug	74	2.592	19.307	28,36
Alle jordbrug	**166**	**2.864**	**31.321**	**58,08**

1. Inklusive koblet handyrpræmie af hensyn til senere sammenligninger af ændringer i støtten.
2. Antal betalingsrettigheder eller – mere præcist – antal udnyttede betalingsrettigheder er i de fleste jordbrugsbedrifter sammenfaldende med det dyrkede antal hektar, inklusive brak og vedvarende græs, i det pågældende år. I de øvrige jordbrugsbedrifter er antallet af udnyttede rettigheder mindre end det dyrkede antal hektar. Forklaringen på sidstnævnte forhold er, at visse arealer – som fx arealer med juletræer – der indgår som dyrket areal i regnskaberne, ikke er støtteberettigede, samt at jordbrugeren i enkelte tilfælde ikke har ansøgt om enkeltbetaling til i øvrigt støtteberettigede afgrøder. I 2011 havde alle jordbrug – omfattet af regnskabsstatistikken – et dyrket areal på 78,8 ha i gennemsnit samt et samlet antal udnyttede rettigheder – egne og forpagtede – på 76,9.

Kilde: Egne beregninger baseret på IFRO (2013).

For alle forpagtede rettigheder er den afkoblede enkeltbetaling efter fradrag opgjort til 2.213 kr. i gennemsnit pr. rettighed, mens enkeltbetalingen for alle rettigheder – egne og forpagtede – er op-

[3] Omkring en tredjedel af det dyrkede areal i Danmark, inklusive brak, er forpagtet. Forpagtningen omfatter næsten altid et antal betalingsrettigheder svarende til det forpagtede antal hektar. Generelt må den samlede forpagtningsafgift antages at være på niveau med det marginale nettoafkast af arealet – inklusive enkeltbetalingen fra de forpagtede rettigheder – i de overvejende store landbrug, som forpagter jord og rettigheder. Som følge heraf må eventuelle ændringer i enkeltbetalingen fra forpagtede rettigheder forventes opvejet af lige så store ændringer i den samlede forpagtningsafgift. Det er således ejerne af forpagtede rettigheder – og ikke forpagteren – der må bære tabet, eller som får gevinsten ved ændringer i enkeltbetalingen fra disse rettigheder.

gjort til 2.686 kr. Den forholdsvis lave enkeltbetaling fra forpagtede rettigheder skyldes, at der kun sjældent er knyttet væsentlige tillæg til disse rettigheder.

Enkeltbetalingens betydning for jordbrugenes indtjening er belyst i tabel 2 ved en oversigt over enkeltbetalingens størrelse i årene 2009-12 for de udvalgte typer jordbrugsbedrifter samt – til sammenligning hermed – resultatet efter finansielle poster. Som vist i tabellen har jordbrugenes indtjening (resultatet efter finansielle poster) generelt været præget af kraftig vækst fra 2009 til 2012, men fra et særdeles lavt niveau. For alle heltidsjordbrug under ét er indtjeningen således vokset fra minus 389.000 kr. pr. bedrift i 2009 til forventet 484.000 kr. pr. bedrift i 2012.

Tabel 2. Resultat efter finansielle poster[1] for udvalgte typer jordbrug i årene 2009-2012 samt den del af resultatet, der hidrører fra egne ikke-bortforpagtede rettigheder[2], 1.000 kr. pr. bedrift

	2009	2010	2011	2012	Gennemsnit 2009-12
Heltidsplantebrug					
Resultat efter finansielle poster	-84	-165	240	497	122
Heraf fra egne rettigheder	338	344	366	385	358
Heltidskvægbrug					
Resultat efter finansielle poster	-497	-192	54	-42	-169
Heraf fra egne rettigheder	372	359	367	409	377
Heltidssvinebrug					
Resultat efter finansielle poster	-751	-423	-221	444	-238
Heraf fra egne rettigheder	292	282	283	293	288
Andre heltidslandbrug					
Resultat efter finansielle poster	-182	953	1.052	1.831	914
Heraf fra egne rettigheder	139	128	136	144	137
Heltidsgartneri					
Resultat efter finansielle poster	236	215	373	540	341
Heraf fra egne rettigheder	54	50	62	65	58
Alle heltidsjordbrug					
Resultat efter finansielle poster	-389	-77	173	484	48
Heraf fra egne rettigheder	300	286	295	316	299
Deltidsjordbrug					
Resultat efter finansielle poster	-134	-109	-56	-17	-79
Heraf fra egne rettigheder	66	69	72	74	70
Alle jordbrug					
Resultat efter finansielle poster	-238	-96	33	175	-32
Heraf fra egne rettigheder	162	155	158	166	160

1. Resultatet efter finansielle poster eller – med en kortere benævnelse – indtjeningen, er den rest, der er tilbage af produktionsværdien til at aflønne brugerfamilien og forrente egenkapitalen, efter at alle andre omkostninger er afholdt. I indtjeningen indgår ikke kapitalgevinster eller kapitaltab – hverken på fast landbrugsejendom eller på andre jordbrugsaktiver. Og der indgår heller ikke inflationsbetingede debitorgevinster.
2. Af hensyn til sammenligninger over tid indeholder betalingen fra egne rettigheder koblet tilskud til handyr i årene 2009-12 samt koblet tilskud til stivelseskartofler og moderfår i årene 2009-11. De to sidstnævnte tilskud blev afkoblet med virkning fra og med 2012.

Kilde: Danmarks Statistik (a) samt IFRO (2013).

Af tabellen ses endvidere, at enkeltbetalingen fra egne ikke-bortforpagtede rettigheder udgjorde størstedelen af heltidsplante- og heltidssvinebrugenes forventede indtjening selv i 2012 efter den kraftige vækst i indtjeningen, mens heltidskvægbrugenes forventede indtjening var negativ i 2012 trods en ganske stor enkeltbetaling.

Desuden ses, at indtjeningen i årene 2010-12 i "andre" heltidslandbrug – der bl.a. omfatter fjerkræ- og pelsdyrbedrifter – var langt højere end i de øvrige heltidsjordbrug, hvilket primært skyldes en usædvanlig høj indtjening i pelsdyrbrugene som følge af særdeles høje priser på minkskind.

Udover selve indtjeningen fra jordbrugsbedriften har næsten alle jordbrugsfamilier indkomster fra andre kilder. Det gælder især deltidsjordbrugerne. For en omtale heraf henvises til kapital 1 "Landbrugets økonomi (IFRO 2013).

Set på baggrund af den ganske store landbrugsstøtte kan det virke overraskende, at heltidsjordbrugenes indtjening ligger på – eller rettere svinger omkring – et så lavt niveau. Der er flere forklaringer på dette forhold, hvoraf en af de væsentligste er, at størstedelen af landbrugsstøtten gennem årtier har været – og fortsat er – kapitaliseret i prisen på jord. Næsten alle nuværende jordbrugere har derfor betalt "ekstra" høje priser for jorden såvel ved etablering som ved eventuelt senere tilkøb med stor gæld og store renteudgifter til følge. Ses landbrugsstøtten i denne sammenhæng, medvirker støtten derfor næppe til at forøge jordbrugenes indtjening i nævneværdigt omfang. Imidlertid gør kapitaliseringen og den store gæld det vanskeligt at udfase støtten, idet udfasningen vil bidrage til at formindske såvel indtjeningen som værdien af jord og betalingsrettigheder.

2. Indkomstmæssige konsekvenser for jordbrugere omfattet af regnskabsstatistikken

For alle jordbrugsbedrifter – omfattet af regnskabsstatistikken – er nedgangen i enkeltbetalingen fra egne rettigheder opgjort til 16.000 kr. i gennemsnit pr. bedrift efter fuld indfasning af de omtalte ændringer bortset fra eventuel overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2. Det svarer til 267 kr. i gennemsnit pr. egen rettighed, jf. tabel 3[4]. Opgørelsen omfatter – ligesom den samlede enkeltbeta-

[4] Opgørelsen af ændringerne i den afkoblede enkeltbetaling, der er vist i tabel 3, er baseret på den såkaldte irske model. Ved beregningen af tallene er det nationale gennemsnit i 2019 – udtrykt i kr. pr. rettighed – opgjort ved fremskrivning af den tilsvarende oplysning for kalenderåret 2012 ifølge "Landbrugets økonomi 2012" ved multiplikation af forholdet mellem det danske budgetloft for Søjle 1 i 2019 og i 2012. Matematisk kan det udtrykkes som følger: Gns. rettighed i 2019 = ∑ Udbetalt afkoblet EBT pr. bedrift i 2012 + Koblet handyrpræmie pr. bedrift i 2012 / ∑ Antal rettigheder pr. bedrift i 2012 * 6.670 / 7.290 * 880 / 964, hvor 7.290 og 6.670 er summen af afkoblet EBT og koblet handyrpræmier på nationalt niveau i 2012 før og efter fradrag målt i mio. kr., og hvor 880 og 964 er det danske støtteloft i hhv. 2019 og 2012 målt i mio. €.

For hver jordbrugsbedrift er den afkoblede enkeltbetaling pr. rettighed fremskrevet fra 2012 til 2014 med udgangspunkt i den afkoblede betaling før fradrag i 2012 inklusive koblede handyrpræmier fordelt på egne og forpagtede rettigheder under hensyntagen til forholdet mellem den pågældende støtte efter og før fradrag i 2012 samt under hensyntagen til forholdet mellem det nationale loft for støtten under Søjle 1 i 2014 og i 2012. Matematisk kan det udtrykkes som følger: Gns. rettighed i 2019 = ∑ Udbetalt EBT pr. bedrift i 2012 + Koblet handyrpræmie pr. bedrift i 2012 / ∑ Antal rettigheder pr. bedrift * 6.670 / 7.290 * 926 / 964, hvor 7.290 og 6.670 er summen af afkoblet EBT og koblet handyrpræ-

ling i 2012 (kolonne 2 i tabellen) – udelukkende jordbrugernes egne rettigheder, idet ændringer i enkeltbetalingen fra forpagtede rettigheder – alt andet lige – forudsættes opvejet af ligeså store ændringer i den samlede forpagtningsafgift for jord og rettigheder, jf. foranstående fodnote 3.

Tabel 3. Enkeltbetalingen fra egne (ikke-forpagtede) rettigheder i 2012 samt nedgangen heri som følge af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling

	Enkeltbetaling efter fradrag fra egne rettigheder i 2012 [1]	Nedgang i enkeltbetalingen fra egne rettigheder efter fuld indfasning (i 2019) i forhold til samme efter fradrag i 2012 (foranstående kolonne) [2, 3]			
		Uden overflytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
1.000 kr. pr. bedrift					
Heltidsplantebrug	385	30	48	65	83
Heltidskvægbrug	409	45	63	81	99
Heltidssvinebrug	293	18	32	46	60
Andre heltidslandbrug	144	12	19	25	32
Heltidsgartnerier	65	6	9	12	15
Alle heltidsjordbrug	*316*	*28*	*42*	*57*	*71*
Deltidsjordbrug	74	8	11	14	18
Alle jordbrug	**166**	**16**	**23**	**31**	**38**
Kr. pr. rettighed					
Heltidsplantebrug	2.600	201	321	441	561
Heltidskvægbrug	4.282	467	657	848	1.039
Heltidssvinebrug	2.206	139	242	346	449
Andre heltidslandbrug	2.483	206	320	434	548
Heltidsgartneri	2.462	213	326	438	550
Alle heltidsjordbrug	*2.981*	*264*	*400*	*535*	*671*
Deltidsjordbrug	2.592	276	392	508	624
Alle jordbrug	**2.864**	**267**	**397**	**527**	**657**
Nedgang i betaling fra egne rettigheder i pct. af samme i 2012 efter fradrag, alle jordbrug					
I løbende kroner	0	9,3	13,9	18,4	22,9
I faste kroner	0	21,1	25,0	29,0	32,9

1. Inklusive koblet handyrpræmie af hensyn til sammenligninger over tid.
2. Ændringer i enkeltbetalingen fra forpagtede rettigheder er forudsat opvejet af lige så store ændringer i den samlede forpagtningsafgift, jf. fodnote 3.
3. Vedrørende beregningen af tallene, se fodnote 4.

Kilde: Egne beregninger baseret på IFRO (2013).

For alle heltidsjordbrug er nedgangen i enkeltbetalingen fra egne rettigheder opgjort til 28.000 kr. pr. bedrift eller 264 kr. pr. rettighed og for alle deltidsjordbrug til 8.000 kr. pr. bedrift eller 276 kr. pr. rettighed, forudsat at der ikke gøres brug af muligheden for overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2. Den lidt større nedgang i enkeltbetalingen pr. rettighed for deltidsjordbrugene end for heltidsjordbrugene skyldes, at den gældende ordning begunstiger deltidsbrugene i forhold til heltidsbrugene med en mindre gennemsnitlig modulation (fradrag) pr. rettighed, da de første 5.000 € er

---

mie på nationalt niveau i 2012 før og efter fradrag målt i mio. kr., og hvor 926 og 964 er det danske støtteloft i hhv. 2014 og 2012 målt i mio. €.

friholdt for modulation, og at denne modulation falder bort med den nye ordning. På den anden side vinder deltidsbrugene lidt på bekostning af heltidsbrugene som følge af den interne (danske) udjævning, idet deltidsbrugene generelt har mindre tillægsstøtte – og hermed mindre samlet støtte – pr. rettighed end heltidsbrugene. Sidstnævnte forhold er dog kun delvis i stand til at opveje effekten af modulationens bortfald, hvorfor faldet i enkeltbetalingen pr. egen rettighed – som nævnt – er lidt større for deltidsjordbrug end for heltidsjordbrug.

For heltidskvægbrugene er nedgangen 45.000 kr. pr. bedrift eller 467 kr. pr. rettighed, for heltidsplantebrugene 30.000 kr. pr. bedrift eller 201 kr. pr. rettighed og for heltidssvinebrugene 18.000 kr. pr. bedrift eller 139 kr. pr. rettighed. Den større nedgang for heltidskvægbrugene end for andre heltidslandbrug skyldes, at heltidskvægbrug generelt modtager større enkeltbetalinger under den gældende ordning og derfor rammes hårdere såvel af nedsættelsen af det danske budget for støtten under Søjle 1 som af den delvise danske udjævning. Til trods herfor vil heltidskvægbrugene fortsat have en væsentlig højere enkeltbetaling pr. rettighed i 2019 end de øvrige heltidslandbrug.

Vedrørende den delvise danske udjævning af enkeltbetaling kan i øvrigt nævnes, at den samlet set flytter ca. 86 mio. kr. fra rettigheder (egne og forpagtede) med høj værdi (årlig udbetaling) til rettigheder med lav værdi. Endvidere kan nævnes, at det nationale gennemsnit pr. rettighed i 2019 er opgjort til 2.452 kr., mens enkeltbetalingen, eksklusive tillægsstøtte, men før udjævning er opgjort til 2.008 kr. pr. rettighed i 2014. Den delvise udjævning indebærer derfor isoleret set et løft i enkeltbetalingen fra rettigheder uden tillægsstøtte på 66 kr. pr. rettighed (1 / 3 * (0,90 * 2.452 – 2.008) = 66), jf. omstående omtale af den irske model. Konklusionen er, at den irske model kun indebærer en beskeden udjævning af enkeltbetaling mellem danske jordbrug – udtrykt i kr. pr. rettighed.

Ovennævnte løft i enkeltbetalingen fra rettigheder uden tillægsstøtte er dog ikke i stand til at opveje den nedgang i enkeltbetalingen fra disse rettigheder, der er et resultat af nedsættelsen af det danske loft for støtten under Søjle 1 med 8,71 pct. Dette gælder selv uden overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2. Basisstøtten for 2019 er således opgjort til 1.971 kr. pr. rettighed, jf. tabel 4, mens den for 2012 efter fradrag på 10 pct. udgjorde 2.053 kr..

De hidtil omtalte konsekvenser af mulige ændringer af enkeltbetalingen er eksklusive effekten af eventuel overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2. Da overflytningen udgør en fast procent på op til 15 pct. af den nye enkeltbetaling før overflytning, vil den mulige yderligere reduktion i den enkelte bedrifts enkeltbetaling fra egne rettigheder afhænge bedriftens nye enkeltbetaling fra egne rettigheder før eventuel overflytning samt af den valgte procentsats.

Af tabel 3 – hvor effekten af en overflytning på 5, 10 og 15 procent – er vist, ses det, at en overflytning på 5 pct. sammen med de tidligere omtalte ændringer vil reducere enkeltbetalingen fra egne rettigheder med 23.000 kr. i gennemsnit for alle jordbrugsbedrifter i 2019 i forhold til 2012. Det svarer til en nedgang på 397 kr. pr. egen rettighed. Ved en overflytning på 15 pct. er nedgang opgjort til 38.000 kr. pr. bedrift samt til 657 kr. pr. rettighed.

For alle heltidsjordbrug er nedgangen 42.000 kr. pr. bedrift eller 400 kr. pr. egen rettighed ved en overflytning af 5 pct. og 71.000 kr. pr. bedrift og 671 kr. pr. egen rettighed ved en overflytning af 15 pct.

Som det er fremgået, afhænger nedgangen i enkeltbetalingen i høj grad af, om der gøres brug af muligheden for overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2 samt i givet fald – i hvilket omfang dette måtte ske.

Det skal om effekten af reformen ifølge tabel 3 og om indtjening i 2012 ifølge tabel 2 bemærkes, at man – end ikke med tilnærmelse – kan beregne jordbrugernes indtjening i 2019 ud fra disse oplysninger. Forklaringen er, at indtjeningen for alle jordbrug under ét og endnu mere for jordbrug opdelt efter driftsform (produktionens sammensætning) kan ændre sig voldsomt fra år til år, jf. omtalen af udviklingen i jordbrugernes indtjening fra 2009 til 2012. Derimod kan indtjeningen i 2012 fratrukket reformens negative effekt på indtjeningen tages som et tilnærmet udtryk for indtjeningen i 2012 under den hypotetiske forudsætning, at reformen var iværksat allerede i 2012.

Endvidere skal bemærkes, at tallene i tabel 3 er udtrykt i løbende kroner, og at der således ikke er taget højde for inflationens udhuling af enkeltbetalingen fra 2012 til 2019. Udtrykt i faste priser er nedgangen i enkeltbetalingen væsentligt større, selv hvis inflationen forbliver på et lavt niveau i de kommende år. Under forudsætning af en årlig inflation på 2 pct. er der for alle jordbrug under ét tale om et fald i enkeltbetalingen fra egne rettigheder i faste kroner på 21,1 pct. uden overflytning, stigende til 32,9 pct. ved en overflytning på 15 pct., jf. tabel 3. Til sammenligning er nedgangen i løbende priser henholdsvis 9,3 pct. og 22,9 pct. Selv en beskeden inflation bidrager således til at udhule realværdien af enkeltbetalingen i betydeligt omfang.

3. Konsekvenser for prisen på landbrugsjord og betalingsrettigheder

Prisen på landbrugsjord afhænger bl.a. af jordbrugernes forventninger til den fremtidige basisstøtte (mindstestøtte) på det pågældende tidspunkt, idet disse forventninger må anses som kapitaliseret i jordprisen. Baggrunden for basisstøttens kapitalisering i jordprisen er, at basisstøtten består af samme beløb for alle rettigheder, at udbetalingen er betinget af, at jordbrugeren råder over et tilsvarende antal støtteberettigede hektar, og at det samlede antal rettigheder i Danmark overstiger det samlede antal støtteberettigede hektar. Set i forhold til det støtteberettigede areal er der således overskud af betalingsrettigheder, hvilket er en følge af en nedgang i landbrugsarealet siden indførelsen af enkeltbetalingen i 2005.

De forskellige tillæg til basisstøtten – eller rettere jordbrugernes forventninger hertil – er derimod kapitaliseret i værdien af betalingsrettigheder med tillæg, idet der ikke er et "overskud" af disse rettigheder i forhold til det støtteberettigede areal.[5]

[5] Hvilke betegnelser, der vil blive anvendt i forbindelse med den kommende enkeltbetalingsordning er endnu ikke helt afklaret. I det følgende bruges ordet "basisstøtte" om det mindstebeløb pr. rettighed, der er udbetalt siden 2012, og som

Der foreligger ikke oplysninger om jordbrugernes forventninger forud for reformforslagenes fremsættelse til den fremtidige enkeltbetaling, hvorfor den hidtidige basisstøttes indflydelse på jordprisen ikke kan fastslås præcist. Det samme gælder derfor også det omfang, i hvilket den hidtidige tillægsstøtte i form af mælke-, kvæg-, handyr-, moderfår-, sukker- og stivelsestillæg er indregnet i prisen for rettigheder med sådanne tillæg.

Principielt set svarer basisstøttens løft i jordprisen til basisstøttens nutidsværdi, hvorfor nutidsværdien antagelig giver en vis indikation af denne opadrettede effekt på jordprisen, selv om beregningen af nutidsværdien må baseres på visse antagelser om jordbrugernes forventninger både til den fremtidige basisstøtte og til den fremtidige rente. I det følgende er det forudsat, at jordbrugerne forventede en uændret enkeltbetaling regnet i løbende kroner i al fremtid forud for fremsættelsen af reformforslagene, og at jordbrugernes efter reformens vedtagelse vil forvente en uændret enkeltbetaling fra og med 2019. Beregningen af nutidsværdien er gennemført med en nominel kalkulationsrente dels på 6 pct. og dels på 4 pct.[6]

I 2012 udgjorde basisstøtten 2.281 kr. pr. rettighed før fradrag, hvilket svarer til 2.053 kr. efter det marginale fradrag på 10 pct. som gjaldt i det pågældende år for de fleste jordbrug. Som vist i tabel 4 er nutidsværdien af sidstnævnte beløb under ovennævnte forudsætning om den forventede fremtidige basisstøtte opgjort til 34.217 kr. med en kalkulationsrente på 6 pct. (2.053 / 0,06 = 34.217) samt til 51.325 kr. med en kalkulationsrente på 4 pct. (2.053 / 0,04 = 51.325)

Af tabellen ses endvidere, at basisstøtten i 2019 er opgjort til 1.971 kr. pr. rettighed, såfremt der ikke overflyttes midler fra Søjle 1, samt til 1.675 kr., såfremt 15 pct. af midlerne overflyttes. Anvendes en kalkulationsrente på 6 pct., fås på grundlag heraf en nutidsværdi i 2019 på 32.850 kr. uden overflytning samt på 27.917 kr. ved en overflytning på 15 pct. Dette svarer til en nedgang i nutids-

---

forventes eller forudsættes udbetalt de kommende år. Tillæg eller tillægsstøtte bruges som betegnelse for udbetalinger udover dette mindstebeløb.

[6] Ovennævnte nominelle kalkulationsrente på 6 pct. og 4 pct. p.a. kan selvsagt diskuteres, og det samme gælder antagelsen om jordbrugernes forventede fremtidige basisstøtte. Til sammenligning med de anvendte rentesatser kan nævnes, at jordbrugets samlede renteudgifter (inklusive låneomkostninger og realiserede nettotab på swapaftaler) i 2011 udgjorde 3,9 pct. af gælden i gennemsnit af primo og ultimo det pågældende år. Begrundelsen for også at anvende en kalkulationsrente på 6 pct. er for det første, at jordbrugets samlede gæld for størstedelens vedkommende består af rentetilpasningslån i danske kroner eller i Euro, og at renten på rentetilpasningslånene var usædvanligt lav i 2011, hvorfor jordbrugets lånerente næppe kan forventes at forblive på samme lave niveau i de næste mange år. For det andet er størrelsen af enkeltbetalingen efter 2019 behæftet med usikkerhed. Begge dele taler for at anvende en højere kalkulationsrente end den i 2011 gældende lave gennemsnitlige lånerente.
Hvad angår jordbrugernes forventninger om enkeltbetaling før offentliggørelsen af de omtalte ændringer, er antagelsen om en ændret basisstøtte i løbende kroner vel næppe urealistisk. Ifølge landbrugspressen lå det således i kortene, at der ville ske en vis udjævning af enkeltbetalingen – udtrykt i kr. pr. ha – mellem medlemslandene med en nedadrettet effekt på basisstøtten her i landet til følge samt en dansk udligning med en opadrettet effekt på basisstøtten.

værdien pr. rettighed i forhold til 2012 på henholdsvis 1.367 kr. (34.217 – 32.850) og 6.300 kr. (34.217 – 27.917).

Tabel 4. Basisstøtten (mindstestøtten) og nutidsværdien heraf under forskellige forudsætninger med hensyn til overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2, kr. pr. ha/rettighed.

	I 2012 efter fradrag på 10 pct.	Uden overflytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
Basisstøtten	2.053	1.971 [1]	1.872	1.774	1.675
Nutidsværdi beregnet med en nominel kalkulationsrente på					
6 pct.	34.217	32.850	31.200	29.567	27.917
4 pct.	51.325	49.275	46.800	44.350	41.875

1. Beregnet ved fremskrivning af basisstøtten før fradrag i 2012 under hensyntagen til forholdet mellem den samlede enkeltbetaling efter og før fradrag i 2012 samt forholdet mellem det danske budgetloft i 2019 og 2012 samt ved herefter at forøge beløbet med 66 kr. som følge af den delvise udligning. (2.281 * 6.670 / 7.290 * 880 /964 + 66 = 1.971).

Anvendes en kalkulationsrente på 4 pct. i stedet for 6 pct., falder nutidsværdien pr. rettighed til 49.275 kr. i 2019 uden overflytning og til 41.875 kr. ved en overflytning på 15 pct., hvilket svarer til en nedgang i nutidsværdi på henholdsvis 2.050 kr. og 9.450 kr. i forhold til 2012.

Til sammenligning med ovenstående oplysninger om basisstøttens nutidsværdi kan nævnes, at værdien af det samlede jordbrugsareal, inklusive diger og hegn mv. ifølge regnskabsstatistikken udgjorde 153.000 kr. pr. ha dyrket jord, eksklusive diger og hegn mv., ultimo 2011. Dette beløb vurderes at være på niveau med – eller lidt over – handelsprisen på landbrugsejendomme på det pågældende tidspunkt efter fradrag af værdien af drifts- og beboelsesbygninger. Af mange grunde er det dog vanskeligt at sammenholde handelsværdien af landbrugsjord med de konstaterede handelspriser for landbrugsejendomme.

Prisen på landbrugsejendomme er efter mindre fald i løbet af 2012 vendt tilbage til samme niveau i 1. kvartal 2013 som ved årsskiftet 2011-2012, jf. Danmarks Statistiks prisindeks for landbrugsejendomme.

Set i forhold til landbrugsjordens handelsværdi er nedgangen i basisstøttens nutidsværdi begrænset, navnlig hvis der ikke overflyttes midler til Søjle 2, eller det kun sker i mindre omfang. På denne baggrund vurderes de kommende ændringer i enkeltbetalingen kun at få en begrænset nedadrettet effekt på jordprisen regnet i løbende kroner. Omregnet til faste kroner er den nedadrettede effekt dog en del større selv med en inflation på omkring 2 pct.

Med ovenstående beregninger af reformens nedadrettede effekt på jordprisen er ikke sagt, at prisen på landbrugsjord vil falde i den nærmeste fremtid. Det skyldes, at udviklingen i jordprisen – udover ændringer landbrugsstøtten – er meget følsom såvel over for ændringer i erhvervets bytteforhold (dvs. forholdet mellem priserne på jordbrugsprodukter og priserne på de anvendte produktionsmidler) som over for ændringer i renten. Et godt eksempel til illustration af ejendomsprisernes afhængighed af andre forhold end landbrugsstøtten er, at ejendomspriserne faldt med 35 pct. fra toppunktet i 2. kvartal 2008 til 1. kvartal 2013, og at landbrugsstøtten i denne årrække kun undergik

små ændringer. For en diskussion af, om ejendomspriserne falder yderligere, stabiliserer sig eller begynder at stige, henvises til (Hansen 2012).

Som supplement til opgørelsen af basisstøttens nutidsværdi er der i tabel 5 givet en oversigt over tillægsstøtten fra egne (ikke-forpagtede) rettigheder og nutidsværdien heraf i kr. pr. egen rettighed. Tillægsstøttens nutidsværdi er opgjort under de samme forudsætninger som basisstøttens nutidsværdi. Sammenlignes ændringerne i tillægsstøtten med ændringerne i basisstøtten, ses de procentiske ændringer at være væsentligt større i tillægsstøtten end i basisstøtten, hvilket skal forklares med den delvise danske udjævning af enkeltbetalingen pr. rettighed.

Når det gælder tillægsstøtten, er forudsætningen om forventet uændret støtte givetvis mere problematisk, end når det gælder basisstøtten, idet det gennem de seneste år har ligget i kortene, at der sandsynligvis ville ske en vis nedsættelse af tillægsstøtten. Dette betyder, at effekten af nedgangen i tillægsstøtten formodentlig allerede er indregnet i markedsprisen for disse rettigheder.

Tabel 5. Tillæg udover mindstestøtten fra egne rettigheder samt nutidsværdien af disse tillæg under forskellige forudsætninger med hensyn til overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2, kr. pr. egen rettighed

	I 2012 efter fradrag på 10 pct.	Uden overflytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
Tillægsstøtte	811	626[1]	595	563	532
Nutidsværdi beregnet med en nominel kalkulationsrente på					
6 pct.	13.517	10.433	9.917	9.383	8.867
4 pct.	20.275	15.650	14.875	14.075	13.300

1. Beregnet som forskellen mellem den samlede enkeltbetating pr. egen rettighed uden overflytning og basisstøtten ligeledes uden overflytning (2.864 – 267 – 1.971 = 626), jf. tabel 3 og 4.

Kilde: Egne beregninger baseret på IFRO (2013).

4. Konsekvenser for små jordbrugsbedrifter.

Der foreligger kun få oplysninger om de mange små jordbrugsbedrifter, der modtager afkoblet enkeltbetaling, men som ikke er omfattet af regnskabsstatistikken. Det drejer sig om bedrifter, der har et dyrket areal – inklusive brak og vedvarende græs – under 10,0 ha, og som tillige har en standardproduktion under 15.000 €. På grundlag af forskellige kilder er der dog muligt at tegne et groft billede af disse jordbrugsbedrifter.

I 2011 var der ifølge NaturErhvervsstyrelsen 46.201 producenter, der modtog afkoblet enkeltbetaling, mens der var 31.529 jordbrugsbedrifter, omfattet af regnskabsstatistikken, som modtog denne støtte. Dette betyder, at der var i størrelsesordenen 14.700 jordbrugsbedrifter, der modtog afkoblet enkeltbetaling, men som ikke var omfattet af regnskabsstatistikken. Af disse omkring 14.700 jordbrugsbedrifter var skønsmæssigt 8.100 omfattet af Landbrugs- og gartneritællingen, mens de resterende ca. 6.600 ikke var omfattet af tællingen.

På grundlag bl.a. af forskelle mellem regnskabsstatistikken og tællingen vedrørende jordbrugsbedrifter under 10,0 ha vurderes ovennævnte 8.100 jordbrugsbedrifter at have et dyrket areal – inklusive vedvarende græs og brak – på 6,8 ha i gennemsnit.

Af forskelle mellem regnskabsstatistikken og tællingen fremgår desuden, at sædskiftegræs og vedvarende græs tilsammen tegnede sig for ca. 65 pct. af disse omkring 8.100 bedrifters dyrkede areal, og at de pågældende bedrifter herudover adskiller sig fra jordbrugsbedrifter omfattet af regnskabsstatistikken ved, at relativt flere har heste, får og fjerkræ, at relativt færre har svin, og at næppe nogen har malkekøer.

De nævnte 6.600 bedrifter, der hverken er omfattet af regnskabsstatistikken eller af tællingen, har (jf. den nedre størrelsesmæssige afgrænsning i tællingen) alle et dyrket areal under 5,0 ha og er tillige uden nævneværdig plante- og husdyrproduktion. For udbetaling af enkeltbetaling er der som hovedregel en nedre grænse på 2,00 ha. På grundlag af disse oplysninger anslås de pågældende 6.600 bedrifter at have dyrket areal på ca. 3 ha i gennemsnit, hvilket svarer til et samlet areal på 19.800.

Tilsammen havde de i alt 14.700 jordbrugsbedrifter således et dyrket areal i størrelsesordenen 75.000 ha (55.000 + 19.800 = 74.800), hvilket svarer til 5,1 ha i gennemsnit pr. bedrift.

De 14.700 bedrifters enkeltbetaling i 2012 fra egne (ikke-bortforpagtede) betalingsrettigheder er opgjort skønsmæssigt i tabel 6 sammen med en ligeledes skønsmæssigt opgjort nedgang heri som følge af de omtalte ændringer af enkeltbetalingen. Som vist er nedgangen anslået til 310 kr. pr. rettighed og 1.581 kr. pr. bedrift uden overflytning af midler fra Søjle 1 samt til 606 kr. pr. rettigheder og 3.091 kr. pr. bedrift ved en overflytning på 15 pct.

Tabel 6. Nedgang i enkeltbetalingen fra egne, ikke-bortforpagtede, rettigheder for jordbrugsbedrifter – ikke omfattet af regnskabsstatistikken – som følge af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling

	Enkeltbetaling efter fradrag fra egne (ikke-bortforpagtede rettigheder) i 2012	Nedgang i enkeltbetalingen fra egne rettigheder efter fuld indfasning (i 2019) i forhold til samme efter fradrag i 2012 (foranstående kolonne)			
		Uden overflytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
Kr. pr. rettighed [1]	2.281 [3]	310 [4]	409 [4]	507 [4]	606 [4]
Kr. pr. bedrift [2]	11.633	1.581	2.086	2.586	3.091

1. Eksklusiv tillægsstøtte, da det formodentlig kun er tale om ganske små beløb set i forhold til basisstøtten, og da der mangler oplysninger herom.
2. Beregnet ved multiplikation af tallene pr. rettighed med det dyrkede areal på 5,1 ha i gennemsnit pr. bedrift.
3. Før fradrag (modulation), idet de første 5.000 € er friholdt for fradrag, og da de pågældende bedrifters enkeltbetaling fra egne rettigheder vurderes at ligge under dette beløb i så godt som alle tilfælde.
4. Beregnet som forskellen mellem beløbet i kolonne 1 (2.281 kr.) og mindstestøtten pr. rettighed efter reformens fulde indfasning, jf. tabel 4.

Kilde: Egne beregninger.

Den begrænsede nedgang i de små jordbrugs enkeltbetaling fra egne, ikke-bortforpagtede rettigheder skyldes især, at der er tale bedrifter med et beskedent dyrket areal og derfor med få ikke-bortforpagtede rettigheder.

For de pågældende jordbrugsbedrifter gælder, at indtjeningen fra jordbrugsproduktionen i næsten alle tilfælde er uden nævneværdig betydning for familiens økonomi, hvorfor disse bedrifter undertiden betegnes som bolig- eller hobbylandbrug.

5. Konsekvenser for ejere af bortforpagtet landbrugsjord

Af det dyrkede areal i Danmark, inklusive brak, er omkring en tredjedel forpagtet eller – set fra ejernes perspektiv – bortforpagtet, jf. fodnote 3. Når det gælder ændringer i enkeltbetalingen fra de tilhørende bortforpagtede rettigheder, er det som omtalt ejerne af rettighederne – og ikke forpagterne – som kommer til at bære tabet, eller som får gevinsten, såvel i form af ændringer i den samlede forpagtningsafgift for jord og rettigheder som i form af ændringer i værdien af disse rettigheder.

Enkeltbetalingen i 2012 fra bortforpagtede betalingsrettigheder samt nedgangen heri som følge af de mulige ændringer af ordningen er vist i tabel 7. Som det ses, er nedgangen opgjort til 118 kr. pr. rettighed, hvis der ikke gøres brug af muligheden for overflytning af midler fra Søjle 1, samt til 433 kr. pr. rettigheder, hvis muligheden for overflytning anvendes med de maksimale 15 pct.

Tabel 7. Enkeltbetalingen fra bortforpagtede rettigheder i 2012 samt nedgangen heri som følge af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling, kr. pr. rettighed

	Enkeltbetaling fra bortforpagtede rettigheder efter fradrag i 2012	Nedgang i enkeltbetalingen fra bortforpagtede rettigheder efter fuld indfasning (i 2019) i forhold til samme efter fradrag i 2012 (foranstående kolonne)			
		Uden overflytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
Kr. pr. rettighed					
Basisstøtte	2.053	82 [1]	181 [1]	279 [1]	378 [1]
Tillægsstøtte	160	36 [2]	43	49	55
I alt	**2.213**	**118**	**224**	**328**	**433**

1. Beregnet ud fra basisstøtten pr. rettighed ifølge tabel 4.
2. Beregnet under antagelse af, at tillægsstøtten fra forpagtede rettigheder falder proportional med faldet i tillægsstøtten fra egne rettigheder (se tabel 5).

Kilde: Egne beregninger.

Sammenlignet med nedgangen i enkeltbetalingen fra aktive jordbrugeres egne rettigheder – udtrykt i kr. pr. rettighed – er nedgangen i enkeltbetalingen fra bortforpagtede rettigheder noget mindre (se tabel 3 og tabel 7). Den primære forklaring herpå er, at der kun undtagelsesvis er knyttet væsentlige tillæg til bortforpagtede rettigheder, og at reduktionen i enkeltbetalingen fra disse rettigheder – udtrykt i kr. pr. rettighed – derfor er mindre både som følge af nedsættelsen af det danske loft over støtten under Søjle 1 og som følge af eventuel overflytning af midler fra Søjle 1. Hertil kommer, at den delvise danske udjævning af enkeltbetalingen bidrager til at forøge støtten fra rettigheder uden

tillægsstøtte – og hermed støtten fra bortforpagtede rettigheder – samt til at formindske støtten fra rettigheder med væsentlig tillægsstøtte.

For de bortforpagtede rettigheder fås med en kalkulationsrente på 6 pct. en nedgang enkeltbetalingens nutidsværdi på 1.967 kr. pr. rettighed (118 / 0,06 = 1.967) uden overflytning af midler fra Søjle 1 samt på 7.217 kr. pr. rettighed (433 / 0,06 = 7.217) ved en overflytning på 15 pct. mod en nedgang på henholdsvis 2.950 kr. og 10.825 kr. med en kalkulationsrente på 4 pct.

Der foreligger kun få oplysninger om ejerne af bortforpagtet landbrugsjord. Af det pågældende areal på 852.000 ha ifølge landbrugs- og gartneritællingen i 2011 var knap 160.000 ejet af jordbrugere, omfattet af regnskabsstatistikken, mens langt størstedelen af de resterende ca. 692.000 ha uden tvivl var ejet af forhenværende jordbrugere samt af ovennævnte 14.700 jordbrugere, idet en del af disse jordbrugere givetvis bortforpagter jord i større eller mindre omfang. Der foreligger ikke oplysninger om det samlede antal personer, selskaber mv., der bortforpagter hele eller dele af deres landbrugsjord.

Ved beregningerne af reformens indtjeningsmæssige konsekvenser for aktive jordbrugere (tabel 3 og tabel 6) er effekten knyttet til disse jordbrugeres bortforpagtninger udeladt som følge af manglende oplysninger om de pågældende rettigheder. Beregningerne undervurderer derfor reformens negative konsekvenser for de aktive jordbrugere. Som grundlag for en vurdering af størrelsen af undervurderingen for jordbrugere, omfattet af regnskabsstatistikken, er i tabel 8 givet en oversigt over størrelsen af bortforpagtede arealer ejet af de pågældende jordbrugere.

Tabel 8. Bortforpagtning af jord fra jordbrugsbedrifter omfattet af regnskabsstatistikken, ha pr. jordbrugsbedrift.

Heltids					Alle heltids-jordbrug	Alle deltids-jordbrug	Alle jordbrug
Plantebrug	Kvægbrug	Svinebrug	Andre brug	Gartnerier			
2,4	6,2	12,6	6,5	3,3	6,9	3,7	4,9

Kilde: Danmarks Statistik (a).

6. Konsekvenser for brugerfamiliernes egenkapital, solvens og kreditmuligheder

For alle jordbrugsbedrifter – omfattet af regnskabsstatistikken – udgjorde brugerfamiliernes egenkapital 32,9 pct. af den samlede værdi af familiernes aktiver ultimo 2011, jf. tabel 9. (se i øvrigt fodnoten til tabellen.).

Ovennævnte egenkapitalandel for alle jordbrug under ét dækker over store forskelle bl.a. afhængig af bedriftens størrelse. For alle heltidsjordbrug under ét lå egenkapitalandelen på 25,7 pct. mod 48,8 pct. for alle deltidsjordbrug under ét. Blandt heltidsjordbrugene havde svinebrugene med 18,5 pct. den mindste egenkapitalandel. Herefter fulgte kvægbrugene med en lidt større og af de øvrige heltidsjordbrug med en markant egenkapitalandel. Egenkapitalandelen afhænger udover bedriftens størrelse og driftsform især af brugerens alder, hvilket dog ikke er vist i tabellen. For en mere ud-

førlig omtale af variationen mellem jordbrugene med hensyn til soliditeten samt årsagerne hertil henvises til Hansen og Zobbe (2012).

De omtalte ændringer i enkeltbetalingen vil som følge af den negative effekt på værdien af landbrugsjord samt værdien af rettigheder med tillægsstøtte – alt andet lige – formindske brugerfamiliernes egenkapitalandel, forøge antallet af teknisk insolvente jordbrug samt forringe jordbrugernes kreditmuligheder.

Tabel 9. Egenkapitalandel ultimo 2011 for forskellige typer jordbrug samt ændringen heri som resultat af mulige ændringer i den afkoblede enkeltbetaling

	Egenkapital-andel, pct. ultimo 2011[1]	Ændring i egenkapitalandel, procentpoints			
		Uden over-flytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
Ved beregning af enkeltbetalingens nutidsværdi med en nominel kalkulationsrente på 6 pct.					
Heltidsplantebrug	38,0	-1,2	-1,9	-2,6	-3,3
Heltidskvægbrug	20,4	-2,5	-3,5	-4,5	-5,6
Heltidssvinebrug	18,5	-0,6	-1,1	-1,7	-2,2
Andre heltidslandbrug	31,4	-0,8	-1,3	-1,8	-2,3
Heltidsgartnerier	35,5	-0,6	-0,9	-1,3	-1,6
Alle heltidsjordbrug	*25,7*	*-1,4*	*-2,1*	*-2,8*	*-3,5*
Deltidsjordbrug	48,8	-1,4	-2,0	-2,5	-3,1
Alle jordbrug	**32,9**	**-1,3**	**-2,0**	**-2,6**	**-3,3**
Ved beregning af enkeltbetalingens nutidsværdi med en nominel kalkulationsrente på 4 pct.					
Heltidsplantebrug	38,0	-1,8	-2,8	-3,9	-4,9
Heltidskvægbrug	20,4	-3,7	-5,3	-6,8	-8,4
Heltidssvinebrug	18,5	-1,0	-1,7	-2,5	-3,3
Andre heltidslandbrug	31,4	-1,3	-2,0	-2,7	-3,4
Heltidsgartnerier	35,5	-0,9	-1,4	-1,9	-2,4
Alle heltidsjordbrug	*25,7*	*-2,0*	*-3,1*	*-4,1*	*-5,2*
Deltidsjordbrug	48,8	-2,1	-2,9	-3,8	-4,7
Alle jordbrug	**32,9**	**-2,0**	**-3,0**	**-4,0**	**-5,0**

1. I "Regnskabsstatistik for jordbrug" er egenkapitalen fra og med 2011 – i modsætning til tidligere – opgjort efter fradrag af udskudt skat, dvs. skat der ville forfalde, hvis virksomheden blev afhændet til de bogførte værdier. I kolonne 1 et tallene ligeledes efter fradrag af udskudt skat. Uden dette fradrag ville egenkapitalandelen for alle jordbrug have udgjort 44,9 pct. – altså væsentligt mere end ovenstående 32,9 pct.

Kilde: Egne beregninger baseret på IFRO (2013).

Nedgangen i egenkapitalandelen afhænger bl.a. af hvilken kalkulationsrente, der anvendes ved opgørelsen af nedgangen i enkeltbetalingens nutidsværdi. For alle jordbrugsbedrifter – omfattet af regnskabsstatistikken – fås med en kalkulationsrente på 6 pct. en reduktion på 1,3 pct.points i egenkapitalandelen uden overflytning af midler fra Søjle 1 samt på 3,3 pct.points ved en overflytning af 15 pct., jf. tabel 9.

Der er væsentlige forskelle mellem jordbrugene med hensyn til nedgangen i egenkapitalandelen afhængig dels af bedriftens samlede basisstøtte og dens samlede tillægsstøtte fra egne rettigheder før reformen dels af den samlede værdi af familiernes aktiver – herunder både jordbrugsaktiver og andre aktiver. Jo større basisstøtten og navnlig tillægsstøtten er, og desto mindre værdien af aktiverne er, desto større bliver nedgangen i egenkapitalandelen.

Blandt heltidslandbrugene er nedgangen i egenkapitalandelen størst hos kvægbrugerne med et fald på 2,5 pct.point uden overflytning af midler fra Søjle 1 samt på 5,6 pct.points ved en overflytning på 15 pct. Forringelsen af soliditeten er væsentlig mindre for heltidsplantebrug og endnu mindre for andre heltidsjordbrug.

Opgøres nutidsværdien af enkeltbetalingerne med en nominel kalkulationsrente på 4 pct. i stedet for 6 pct., fås en større nedgang i nutidsværdien og hermed også i egenkapitalandelen. For heltids-kvægbrugene forøges nedgangen fra de nævnte 2,5 pct.points til 3,7 pct.points uden overflytning og fra 5,6 pct.points til 8,4 pct.points ved en overflytning på 15 pct.

Udover de nævnte soliditetsmæssige forskelle mellem de udvalgte grupper af jordbrug er der også store forskelle inden for grupperne. Disse sidstnævnte forskelle er belyst i tabel 10 ved andelen af teknisk insolvente jordbrug inden for grupperne ved udgangen af 2011 samt ved de ændringer heri, som reformen måtte medføre.

Som det fremgår af tabellen, var 3,6 pct. af alle jordbrugsbedrifter teknisk insolvente (dvs., havde en negativ egenkapital) ved udgangen af 2011. Af alle heltidsjordbrug befandt 7,0 pct. sig i samme problematiske situation og af alle deltidsjordbrug 1,4 pct. Blandt heltidsjordbrugene var andelen af teknisk insolvente størst for kvæg- og svinebrugene.

Tabel 10. Antal teknisk insolvente jordbrugere ultimo 2011 opdelt på typer af jordbrug samt ændringen heri som resultat af mulige ændringer af den afkoblede enkeltbetaling

	Andel teknisk insolvente, pct., ultimo 2011	Ændring i andel teknisk insolvente, procentpoints			
		Uden over-flytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
Ved beregning af enkeltbetalingens nutidsværdi med en nominel kalkulationsrente på 6 pct.					
Heltidsplantebrug	2,7	1,1	1,3	1,8	1,8
Heltidskvægbrug	9,2	1,7	2,5	3,9	5,4
Heltidssvinebrug	9,0	0,7	1,6	2,0	3,0
Andre heltidslandbrug	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Heltidsgartnerier	3,9	0,0	0,0	0,0	0,1
Alle heltidsjordbrug	*7,0*	*1,0*	*1,5*	*2,2*	*3,0*
Deltidsjordbrug	1,4	0,0	0,0	0,2	0,2
Alle jordbrug	**3,6**	**0,4**	**0,6**	**1,0**	**1,3**
Ved beregning af enkeltbetalingens nutidsværdi med en nominel kalkulationsrente på 4 pct.					
Heltidsplantebrug	2,7	1,1	1,8	1,8	2,6
Heltidskvægbrug	9,2	2,6	5,9	9,0	11,9
Heltidssvinebrug	9,0	1,4	2,2	3,5	6,4
Andre heltidslandbrug	5,6	0,0	0,0	0,0	1,5
Heltidsgartnerier	3,9	0,0	0,0	0,1	3,3
Alle heltidsjordbrug	*7,0*	*1,5*	*2,9*	*4,3*	*6,6*
Deltidsjordbrug	1,4	0,0	0,2	0,5	0,6
Alle jordbrug	**3,6**	**0,6**	**1,3**	**1,9**	**2,9**

Kilde: Egne beregninger baseret på IFRO (2013).

Som sagt vil de omtalte ændringer af enkeltbetalingen isoleret betragtet resultere i flere teknisk in-solvente jordbrugsbedrifter. Opgøres enkeltbetalingernes nutidsværdi med en kalkulationsrente på 6

pct., fås for alle jordbrugsbedrifter under ét en stigning i andelen af teknisk insolvente på 0,4 pct.points uden overflytning af midler fra Søjle 1 samt på 1,3 pct.points med en overflytning på 15 pct. For heltidsjordbrugene er de tilsvarende stigninger i andelen af teknisk insolvente bedrifter opgjort til henholdsvis 1,0 pct.points og 3,0 pct.points. Blandt heltidsjordbrugene stiger især andelen af teknisk insolvente kvægbrug, mens stigningen er noget mindre for svinebrugene og endnu mindre for heltidsplantebrugene.

Opgøres nutidsværdien af enkeltbetalingerne med en kalkulationsrente på 4 pct. i stedet for 6 pct. fås generelt en noget større stigning i antallet af teknisk insolvente jordbrug. For heltidsjordbrugene forøges stigninger fra 0,4 pct.points til 1,5 pct.points uden overflytning af midler fra Søjle 1 samt fra 3,0 pct.points til 6,6 pct.points. ved overflytning af 15 pct.

Bemærk, at antallet af teknisk insolvente jordbrug stiger gradvis i takt med, at overflytningen af midler fra Søjle 1 forøges fra 0 pct. til 15 pct. Det er derfor ikke muligt at sætte nogen grænse, under hvilken overflytningen ikke fører til flere teknisk insolvente jordbrug.

Tabel 11. Andel af jordbrug inden for de udvalgte typer med egenkapitalandel ultimo 2011 under 20 pct. samt ændringen heri, som de mulige ændringer af den afkoblede enkeltbetaling måtte indebære

	Andel med egenkapitalandel under 20 pct. i pct. af samlet antal af den pågældende type, ultimo 2011	Ændring, procentpoints			
		Uden overflytning fra Søjle 1	Med overflytning af		
			5 %	10 %	15 %
Ved beregning af enkeltbetalingens nutidsværdi med en nominel kalkulationsrente på 6 pct.					
Heltidsplantebrug	18,7	2,4	3,3	3,8	5,0
Heltidskvægbrug	43,0	6,5	7,6	10,3	11,4
Heltidssvinebrug	51,8	1,2	1,9	3,5	5,1
Andre heltidslandbrug	23,2	1,5	2,3	2,9	5,5
Heltidsgartnerier	20,1	0,5	0,5	0,5	2,0
Alle heltidsjordbrug	*36,1*	*3,3*	*4,1*	*5,6*	*7,0*
Deltidsjordbrug	11,4	0,6	2,0	3,1	3,7
Alle jordbrug	**20,9**	**1,6**	**2,8**	**4,1**	**5,0**
Ved beregning af enkeltbetalingens nutidsværdi med en nominel kalkulationsrente på 4 pct.					
Heltidsplantebrug	18,7	3,3	4,4	5,6	8,4
Heltidskvægbrug	43,0	8,5	11,1	12,3	14,5
Heltidssvinebrug	51,8	1,6	3,8	5,4	7,4
Andre heltidslandbrug	23,2	2,3	4,1	5,5	6,2
Heltidsgartnerier	20,1	0,5	0,5	2,3	3,5
Alle heltidsjordbrug	*36,1*	*4,3*	*6,2*	*7,6*	*9,6*
Deltidsjordbrug	11,4	2,6	3,1	4,7	5,8
Alle jordbrug	**20,9**	**3,2**	**4,3**	**5,8**	**7,2**

Kilde: Egne beregninger baseret på IFRO (2013).

Variationen i jordbrugenes soliditet samt reformens indvirkning herpå er belyst yderligere i tabel 11 ved den andel af jordbrugene inden for de udvalgte typer, som havde en egenkapitalandel under 20 pct. ved udgangen af 2011 samt ved den ændring heri, som reformen måtte indebære.

Som vist i tabellen, havde 20,9 pct. af alle jordbrugsbedrifter en egenkapitalandel under 20 pct. ved udgangen af 2011. Af alle heltidsjordbrug havde 36,1 pct. en så lav egenkapitalandel og af alle deltidsjordbrug 11,4 pct. Blandt heltidsjordbrugene havde navnlig en stor del af svine- og kvægbrugene en egenkapitalandel under 20 pct.

Ved opgørelse af enkeltbetalingernes nutidsværdi med en kalkulationsrente på 6 pct. fås for alle jordbrugsbedrifter under ét en forøgelse på 1,6 pct.points i andelen med en egenkapitalandel under 20 pct. uden overflytning af midler fra Søjle 1 samt på 5,0 pct.point ved en overflytning på 15 pct. For heltidsjordbrugene er den tilsvarende forøgelse henholdsvis 3,3 pct. points og 7,0 pct.points. Blandt heltidsjordbrugene er stigningen størst for kvægbrugene. Opgøres enkeltbetalingernes nutidsværdi med en kalkulationsrente på 4 pct. i stedet for 6 pct. fås en noget større stigning i antallet af jordbrug med en egenkapitalandel under 20 pct.

Om beregningen af reformens påvirkning af jordbrugenes soliditet i tabel 10 og tabel 11 skal bemærkes, at tallene ikke omfatter den negative påvirkning af soliditeten, der følger af reformens negative effekt på indtjeningen i årene frem til 2019 og hermed på opsparingen (efter skat) i denne årrække. Sidstnævnte effekt på soliditeten er dog ganske lille set i forhold effekten fra nedgangen i værdien og jord og betalingsrettigheder.

Jordbrugernes muligheder for at optage lån afhænger bl.a. af bedriftens soliditet. For lån i realkreditinstitutter er der en lovgivningsbestemt øvre lånegrænse på 60 pct. af ejendommens kontantvurdering med mulighed for forhøjelse til 70 pct., såfremt realkreditinstituttet stiller supplerende sikkerhed.

For lån i pengeinstitutter findes ingen tilsvarende øvre lånegrænse, hvorfor optagelsen af lån i pengeinstitutter i betydelig grad afhænger af det pågældende pengeinstituts vurdering af den konkrete situation - herunder en vurdering af bedriftens soliditet og indtjening samt endvidere formålet med lånet.

Når det gælder finansiering af likviditetsunderskud og absolut nødvendige investeringer for produktionens fortsættelse, er det vurderingen, at mulighederne for optagelse af lån i pengeinstitutter er relativt gode, med mindre pengeinstituttet vurderer, at jordbrugerens ikke vil kunne forrente og afdrage lånet, og at instituttet samtidig vurderer, at dets tab vil kunne formindskes ved salg af bedriften. I sådanne tilfælde vil lånet almindeligvis være betinget af, at bedriften sættes til salg.

Når det gælder finansiering af store investeringer med henblik på udvidelse af produktionen, er muligheden for optagelse af lån i pengeinstitutter givetvis langt mere begrænset og i høj grad afhængig af bedriftens soliditet og indtjening. Det betyder, at mange heltidssvine- og heltidskvægbrug vil væ-

re afskåret fra at foretage sådanne investeringer i de kommende år, med mindre priserne på landbrugsejendomme begynder at stige.

7. Sammendrag og afsluttende bemærkninger

Formålet med dette notat har udelukkende været at belyse de økonomiske konsekvenser for danske jordbrugsbedrifter af de omtalte ændringer af den afkoblede enkeltbetaling. Konklusionen er kort sagt, som følger:

- At de omtalte ændringer vil formindske den afkoblede enkeltbetaling med en negativ effekt på jordbrugernes indtjening til følge.
- At den negative påvirkning af indtjeningen i høj grad vil afhænge af, om der gøres brug af muligheden for overflytning af midler fra Søjle 1 til Søjle 2, og – i givet fald – i hvilket omfang dette måtte ske. Jo flere midler der overflyttes, desto større bliver den negative påvirkning af indtjeningen.
- At den negative effekt på indtjeningen bliver størst hos heltidskvægbrugene, noget mindre hos heltidsplantebrugene og endnu mindre hos øvrige heltidsjordbrug. Forklaringen er, at heltidskvægbrugene generelt modtager store enkeltbetalinger under den gældende ordning – udtrykt i kr. pr. rettighed – og at de derfor rammes hårdere end andre heltidsjordbrug såvel af den delvise danske udjævning af enkeltbetalingen pr. rettighed som af den proportionale nedsættelse af enkeltbetalingen, der følger både af nedsættelsen af det danske loft for støtten under Søjle 1 og af eventuel overflytning af midler fra Søjle 1.
- At ændringerne – alt andet lige – kun vil få en begrænset nedadrettet effekt på værdien af landbrugsjorden – dog afhængig af om der gøres brug af muligheden for overflytning af midler fra Søjle 1, og – i givet fald – i hvilket omfang dette måtte ske.
- At ændringerne vil reducere nutidsværdien af rettigheder med tillægsstøtte.
- At den nedadrettede effekt på værdien af landbrugsjord og rettigheder med tillægsstøtte vil bidrage til at formindske brugerfamiliernes egenkapital, hvilket sammen den negative effekt på indtjening vil medvirke til at forøge antallet af teknisk insolvente jordbrug samt til at forringe jordbrugeres muligheder for at optage lån til finansiering af investeringer og eventuelt løbende likviditetsunderskud.
- At der er store forskelle mellem danske jordbrugsbedrifter såvel med hensyn til egenkapitalandelen som med hensyn til indtjeningen både fra bedriften og fra andre kilder, og at man derfor ikke kan sætte nogen grænse, under hvilken overflytningen af midler fra Søjle 1 ikke bidrager til at forøge antallet af økonomisk trængte jordbrugere.

Trods kraftige forbedringer af jordbrugenes indtjening gennem de seneste fire år befinder en del fortrinsvis store kvæg- og svinebedrifter sig fortsat i en alvorlig økonomisk situation med stor gæld og hermed lille – eller endog negativ – egenkapital. Set på denne baggrund vil de omtalte ændringer af enkeltbetalingen bidrage til at forlænge den krise, som en del fortrinsvis store kvæg- og svinebedrifter befinder sig i.

Selv om de kommende ændringer af enkeltbetalingen vil få negative økonomiske konsekvenser for dansk jordbrug, er det ikke muligt på grundlag heraf at forudsige med blot nogenlunde sikkerhed, hvordan jordbrugets indtjening og soliditet vil udvikle sig frem mod 2019. Det skyldes, at både indtjeningen og priserne på landbrugsejendomme er meget følsomme over for ændringer såvel i bytteforhold (forholdet mellem priserne på jordbrugsprodukter og priserne på de anvendte produktionsmidler) som i renten, og at bytteforholdet ofte er udsat for uforudsigelige ændringer, og at det samme undertiden også gælder renten. Sådanne uforudsigelige ændringer i jordbrugets økonomiske vilkår kan derfor sagtens komme til at spille en langt større rolle både for jordbrugets indtjening og for priserne på landbrugsejendomme end de kommende ændringer i landbrugsstøtten.

Kilder:

Danmarks Statistik (a): Regnskabsstatistik for jordbrug samt egne beregninger på grundlag af den stikprøve af regnskaber, der danner grundlag for statistikken.

Danmarks Statistik (2012): Regnskabsstatistik for jordbrug 2011 (http://www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer/VisPub.aspx?cid=16716

Hansen, Jens (2013): Prisen på landbrugsejendomme – er bunden nået? Tidsskrift for Landøkonomi, Nr. 1, 2012.

Hansen, Jens og Henrik Zobbe (2012): Landbrugets gæld. FOI Udredning, 2012 / 3, (http://curis.ku.dk/ws/files/40740785/FOI_udredning_2012_3.pdf)

IFRO (2013): Jordbrugets indtjening, produktion og faktorforbrug, Landbrugets Økonomi 2012, s. 15-71. (http://curis.ku.dk/ws/files/45049870/LO_2012.pdf)

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2013): Reformpakke om den fælles landbrugspolitik, Rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 18.-19. marts 2012, Samlenotat